

Svar på remissyttranden

Program och handlingsplan för klimatanpassning

Diarienummer: KS 2023-1060 (Program), KS 2023-1061 (Handlingsplan)

Datum: 2025-01-07

Handläggare: Sara Johansson, Jane Hjelmqvist

Organisation: Kommunledningsförvaltningen

Innehåll

1. Inledning	4
2. Yttranden och svar	4
2.1 Arbetsmarknadsnämnden	4
2.2 Bildningsnämnden och Barn- och ungdomsnämnden	6
2.3 Bygg- och miljönämnden och Samhällsbyggnadsnämnden	8
2.4 Kultur- och fritidsnämnden	11
2.5 Social och omsorgsnämnden	15
2.6 Vård- och äldreomsorgsnämnden	20
2.7 AB Stångåstaden	24
2.8 Lejonfastigheter AB	27
2.9 Sankt Kors Fastighets AB	29
2.10 Tekniska verken AB	30
2.11 Räddningstjänsten Östra Götaland	31

1. Inledning

Kommunledningsförvaltningen tog fram förslag till Klimatanpassningsprogram för Linköpings kommun samt en handlingsplan för klimatanpassning i januari 2024.

Program och handlingsplan remitterades till samtliga nämnder och kommunala bolag samt till Räddningstjänsten Östra Götaland, Länsstyrelsen Östergötland och Region Östergötland den 23 januari - 26 april 2024.

Nedan följer remissyttranden samt kommunledningens svar i *kursiv text*.

I tjänsteskrivelsen för antagande av program och handlingsplan (dnr KS 2023-1060, 2023-1061) sammanfattas de största förändringarna sedan remissen. Tjänsteskrivelsen innehåller också remissvar gällande ekonomiska konsekvenser och hur dessa hanterats. Ekonomiska konsekvenser kommenteras därför inte i denna rapport.

Efter remissen har detaljerad fakta/information flyttats till en "kunskapsbank". Observera att remissvaren endast omfattar de delar som är kvar i program och handlingsplan. Synpunkter på delar som flyttats till kunskapsbanken omhändertas senare i processen och besvaras därför inte i denna rapport om de inte bedöms vara av väsentlig betydelse.

Som bilaga till ärendena dnr KS 2023-1060 och 2023-1061 finns även en version av åtgärderna i handlingsplanen med markerade ändringar. Tillägg har markerats med grön text och borttagen text är genomstruken.

2. Yttranden och svar

2.1 Arbetsmarknadsnämnden

2.1.1 Program

Arbetsmarknadsnämnden ställer sig positiv till kommunstyrelsen remissversion av Klimatanpassningsprogram för Linköpings kommun.

I stycket 4.1.2 *Kommunens ansvar och roller* beskrivs kommunens välfärdsuppdrag. Under rubriken *Förskola och Utbildning* anges att "Inom förskola och utbildning ansvarar Barn- och ungdomsnämnden och Bildningsnämnden för verksamheterna som bedrivs i kommunal regi [...]". Även arbetsmarknadsnämnden ansvarar för utbildningsverksamhet i kommunal regi, i form av den kommunala vuxenutbildningen.

Kommunledningsförvaltningens svar: Synpunkten omfattar delar som efter remissomgången inte längre är kvar i program eller handlingsplan för klimatanpassning. Synpunkten besvaras därför inte i remissvaret men omhändertas inför uppdateringen av kunskapsbanken för klimatanpassning.

Nämndens målgrupp pekas ut som en prioriterad grupp i arbetet med klimatanpassning. Arbetsmarknadsnämndens bedömning är att Klimatanpassningsprogrammet kommer att medföra ökade kostnader för nämnden i form av ökade hyreskostnader. Det är viktigt att Lejonfastigheter i egenskap av fastighetsägare och -utvecklare arbetar med god

framförhållning och i nära dialog med nämndens verksamheter för att nämndens ska kunna beakta ökade kostnader i framtida budgetarbete.

Kommunledningsförvaltningens svar: Efter remissen har kommunövergripande prioriteringar tagits fram. Ett tillägg har gjort som förtydligar behovet av dialog:

“Innan fysiska åtgärder vidtas ska en avvägning mellan ekonomisk rimlighet i relation till risk och verksamhetens förmåga till anpassning göras. Det förutsätter dialog mellan utförare och berörda verksamheter.”

Prioriteringen tydliggör även att anpassning behöver ske på olika sätt, genom:

- Anpassningar av hur verksamheterna utförs.
- Fysiska åtgärder i kommunägda verksamhetslokaler och utemiljöer.
- Områdesåtgärder

Se även tjänsteskrivelsen för samlat remissvar gällande ekonomiska konsekvenser.

2.1.2 Handlingsplan

Arbetsmarknadsnämnden ställer sig positiv till kommunstyrelsen remissversion av Handlingsplan för klimatanpassning.

Tre av de sex områdena i handlingsplanen har inga anvisade aktiviteter som åligger nämnden. En konsekvensbedömning görs här för de samhällsområden och åtgärder där arbetsmarknadsnämnden är ansvarig eller medverkande.

Övergripande åtgärder

Åtgärd: Sammanställ erfarenheter av klimathändelser för att dra lärdom och informera framtida arbete. Sammanställningen sker årsvis.

Åtgärden förväntas ske inom ram och medföra mindre ekonomiska konsekvenser.

Åtgärd: Kontinuerligt se över och uppdatera försäkringar för att beakta klimatrelaterade risker.

Att se över nämndens försäkringar förväntas ske inom ram och medföra mindre ekonomiska konsekvenser. Att uppdatera nämndens försäkringar kan medföra ekonomiska konsekvenser i form av ökade försäkringspremier.

Åtgärd: Samordna och hantera klimateffekter, exempelvis värmebölja, inom ramen för det systematiska arbetsmiljöarbetet.

Åtgärden förväntas ske inom ram och medföra mindre ekonomiska konsekvenser.

Åtgärder inom samhällsområdet: Kommunens välfärdsverksamheter

Åtgärd: Genomför åtgärder i lokaler och utemiljön (exempelvis solskydd och ökad grönska) för att klimatanpassa kommunägda verksamhetslokaler till lämplig nivå.

Åtgärd: För dialog med och ställ krav på fastighetsägare till hyrda lokaler om åtgärder för anpassning av lokaler och utemiljön till lämplig nivå.

Åtgärd: Säkra att underlag för upphandling av lokaler inkluderar krav som beaktar klimatförändringar.

Åtgärder kopplade till anpassning av lokaler kan komma att innebära större ekonomiska konsekvenser för nämnden i form av ökade hyreskostnader

Åtgärd: Identifiera och genomför verksamhetsanpassningar för att komplettera eller ersätta behov av fastighetsåtgärder för anpassning till värme.

Arbetsmarknadsnämndens verksamheter har redan genomfört anpassningar till värme. Anpassning av verksamheten kan komma att medföra extra kostnader vilket bör ställas i relation till eventuella alternativa kostnaderna för lokalanpassningar. De ekonomiska konsekvenserna är svåra att uppskatta.

Åtgärd: Säkra att underlag för upphandling av verksamheter inkluderar krav som beaktar klimatförändringar.

Åtgärden förväntas ske inom ram och medföra mindre ekonomiska konsekvenser.

Åtgärder inom samhällsområdet: Natur- och kulturmiljö, areella näringar och turism

Åtgärd: Se över behovet av åtgärder utifrån ökat tryck på badplatser och friluftaktiviteter sommartid, med bland annat ökat behov av toaletter, parkering, tillgänglighet och skötsel.

Arbetsmarknadsnämnden är medverkande utifrån pågående verksamhetsuppdrag till Integrations- och arbetsmarknadsförvaltningen. Så länge uppdraget är kostnadsneutralt för nämnden förväntas åtgärden inte få några ekonomiska konsekvenser.

Kommunledningsförvaltningens svar: *Efter remissen har kommunövergripande prioriteringar tagits fram. Ett tillägg har gjort som förtydligar behovet av dialog:*

“Innan fysiska åtgärder vidtas ska en avvägning mellan ekonomisk rimlighet i relation till risk och verksamhetens förmåga till anpassning göras. Det förutsätter dialog mellan utförare och berörda verksamheter.”

Prioriteringen tydliggör även att anpassning behöver ske på olika sätt, genom:

- Anpassningar av hur verksamheterna utförs.
- Fysiska åtgärder i kommunägda verksamhetslokaler och utemiljöer.
- Områdesåtgärder

Se även tjänsteskrivelsen för samlat remissvar gällande ekonomiska konsekvenser.

2.2 Bildningsnämnden och Barn- och ungdomsnämnden

Yttrande över program för klimatanpassning

Barn- och ungdomsnämnden och Bildningsnämnden ställer sig positiva till remitterat förslag på nytt program för klimatanpassning.

I majoritetens politiska program beskrivs bland annat en ambition av att införa ett sammanhållet miljö- och klimatarbete i hela kommunen för att garantera en lägstanivå i klimatomställningen. Kommunens planeringsberedskap inom klimatanpassning är ett viktigt led i detta arbete.

Yttrande över handlingsplan för klimatanpassning

Barn- och ungdomsnämnden och Bildningsnämnden ställer sig även till del positiva till remitterat förslag på handlingsplanen för klimatanpassning.

Under punkt 3.5 *Åtgärder inom samhällsområdet: Kommunens välfärdsverksamheter* återfinns i huvudsak de åtgärder som berör utbildningsnämndernas verksamheter. Under åtgärdsområdet *Anpassning av verksamheter* ges förslag på åtgärder som Barn- och ungdomsnämnden och Bildningsnämnden ska genomföra utifrån handlingsplanen:

VV10. Identifiera och genomför verksamhetsanpassningar för att komplettera eller ersätta behov av fastighetsåtgärder för anpassning till värme.	Utredning och inventering	BIN (UTB), BOU (UTB), SON (SF), VÄN (VoF), AMN (IAF)
VV11. Kartlägg påverkan på lång sikt på utbildnings- och omsorgsverksamhet av mer frekvent, intensiva och långvariga väderhändelser. Utred möjliga åtgärder på kort och lång sikt.	Utredning och inventering	BIN (UTB), BOU (UTB), SON (SF), VÄN (VoF)
VV12. Fortsatt utveckling av kommunikationsinsatser till medarbetare, elever, brukare, boende, föräldrar och andra anhöriga i samband med värmebölja och översvämning till följd av skyfall.	Information, kommunikation och samverkan	BIN (UTB), BOU (UTB), SON (SF), VÄN (VoF), KFN (KOF)
VV13. Fortsatt utveckling av rutiner bland annat gällande planering av lokaler för sommaröppna verksamheter, systematisk utbildning av vikarier, anpassning av verksamheten mm.	Implementering i planerings- och styrdokument	BIN (UTB), KFN (KOF)

Arbetet med ovanstående punkter kommer att ske löpande inom ramen för utbildningsförvaltningens ordinarie arbete samt i förekommande fall vid behov. Flera av åtgärderna tangerar även förvaltningens pågående arbete med risk- och sårbarhetsanalys (RSA).

Under åtgärdsområdet *Anpassning av lokaler* återfinns en rad förslag på åtgärder vilket Lejonfastigheter ansvarar för. Barn- och ungdomsnämnden och Bildningsnämnden vill understryka att det finns en risk att dessa åtgärder blir kostnadsdrivande då de kan leda till höjda hyror för utbildningsnämnderna. Nämnderna behöver involveras i arbetet och även ges möjlighet att prioritera mellan eventuella insatser som kan leda till indirekt ekonomisk påverkan på kärnverksamheten inom förskola och skola i kommunen.

Kommunledningsförvaltningens svar: *Efter remissen har kommunövergripande prioriteringar tagits fram. Ett tillägg har gjort som förtydligar behovet av dialog:*

“Innan fysiska åtgärder vidtas ska en avvägning mellan ekonomisk rimlighet i relation till risk och verksamhetens förmåga till anpassning göras. Det förutsätter dialog mellan utförare och berörda verksamheter.”

Prioriteringen tydliggör även att anpassning behöver ske på olika sätt, genom:

- *Anpassningar av hur verksamheterna utförs.*
- *Fysiska åtgärder i kommunägda verksamhetslokaler och utemiljöer.*

- *Områdesåtgärder*

Se även tjänsteskrivelsen för samlat remissvar gällande ekonomiska konsekvenser.

2.3 Bygg- och miljönämnden och Samhällsbyggnadsnämnden

Samhällsbyggnadsnämnden/Bygg- och miljönämnden har fått reviderat klimatanpassningsprogram och handlingsplan på remiss. Dokumentet har tidigare varit på internremiss och Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen har fått möjlighet att komma med synpunkter. Förvaltningen anser att handlingen generellt blivit bättre efter interngranskningen, den är mer renodlad och lättläst. Många synpunkter från tidigare internremiss har inarbetats i dokumenten.

Programmet och handlingsplanen är tydliga och de åtgärder som föreslagits är till största del mycket relevanta och bör genomföras. I handlingsplanen finns många viktiga åtgärder som över tid bör genomföras för att Linköping ska bli en robust och klimatanpassad kommun.

Kommunledningsförvaltningen önskar att respektive nämnd och bolag till sina yttranden så långt som möjligt uppskattar vilka ekonomiska konsekvenser (t. ex. investeringar, ökade driftskostnader, förändrade avgiftsnivåer) som genomförandet av klimatanpassningsprogrammet medför.

Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningens arbetar idag löpande med klimatanpassning i pågående och planerade projekt. Vissa av åtgärderna i handlingsplanen kommer att införas med nya rutiner och arbetssätt i planering av kommande planeringsprojekt.

Föreslagna åtgärder innebär en hög ambition och stora åtaganden och kostnader för Samhällsbyggnadsnämnden. De ekonomiska konsekvenserna av åtgärderna går inte att uppskatta i detta läge, vissa är svåra att uppskatta och överblicka överhuvudtaget. Bedömningen är dock att alla åtgärder inte är möjliga att genomföra under handlingsplanens tidsspann 2025–2028 och att ambitionen totalt sett behöver bli lägre för att nämnden ska ha förutsättningar att genomföra sina åtaganden utan för stora konsekvenser på andra delar av nämndens verksamhet. Vissa åtgärder behöver anges som löpande.

Samhällsbyggnadsnämnden/Bygg- och miljönämnden förutsätter att det efter remisstiden, och innan ett antagande, ges tid till att göra en genomlysning av ambitionsnivån i förhållande till ekonomiska förutsättningar att genomföra åtgärderna. Den höga ambitionsnivån är inte genomförbar "inom ramen" utan ökar behovet av både omprioriteringar och budgetförstärkningar. Nuvarande ekonomiska förutsättningar med besparingskrav är en ytterligare försvårande faktor för nämnden.

Kommunledningsförvaltningens svar: *Tillstyrks. Förtydligande har lagts till gällande genomförandetid för åtgärder i handlingsplanen. Många av åtgärderna i handlingsplanen är omfattande och innebär ett långsiktigt och successivt arbete med analys och genomförande av åtgärder. Alla åtgärderna förväntas därför inte vara klara under handlingsplanens giltighetstid utan en del kommer att pågå under många år framöver. Tillägg om detta har gjorts i handlingsplanen. Programmet har även förtydligats genom kommunövergripande prioriteringar. Stycket om genomförande i handlingsplanen har kompletterats med att externa medel bör sökas av förvaltningar och bolag. Se tjänsteskrivelsen för samlat remissvar gällande ekonomiska konsekvenser.*

Vissa åtgärder behöver definieras tydligare avseende omfattning, resurser och ansvarsförhållande som inte är fullt utredda. En åtgärd kan innehålla flera olika ansvar under olika faser, t ex utredning och genomförande. Övergripande synpunkter samt de viktigaste ändringarna av åtgärder i handlingsplanen lyfts i detta yttrande. Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen förutsätter att ändringar gällande åtgärder, ansvar samt genomförandeår justeras.

Synpunkter på klimatanpassningsprogram

- Gränssnittet mellan översiktsplanen och klimatanpassningsprogrammet behöver tydliggöras. Förslag på tillägg: "att klimatanpassningsprogrammet anger mål och åtgärder inom sakfrågor medan översiktsplanens roll är att ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön, utifrån ett sammanvägt perspektiv".

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks. Tillägg till Bilaga 3. Synergier och kopplingar till andra styrdokument

- Stycket om Transparens och delaktighet behöver kompletteras med lämplighetsbedömning om säkerhetsklassning innan information sprids och delas.

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks. Följande tillägg har gjorts: "Lämplighetsbedömning och eventuell säkerhetsklassning ska ske innan information sprids och delas."

- I både program och handlingsplan ges exempel på kommunala ansvarsområden i inledande text. Natur- och vattenvård bör läggas till som exempel på kommunalt ansvarsområde.

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks

- Om EU antar lagförslaget om restaurering av natur kommer det att bli en viktig förutsättning och bör beskrivas. Krontäckning nämns särskilt i lagförslaget och det kanske är något som bör nämnas. Ett förslag är att en ambitionsnivå för hela kommunkoncernen sätts till 25% krontäckning som målsättning. Det är samma målsättning som Naturvårdsverket har. I programmet på sidan 22 beskrivs prioriteringen "att utveckla och stärka grön- och blåstruktur i befintlig och ny bebyggelse". Förslag på ny formulering: "att utveckla och stärka grön- och blåstruktur i befintlig och ny bebyggelsestruktur med ambitionen att nå 25% krontäckning".

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks. Har flyttats till kommunövergripande prioriteringar och omformulerats i samarbete med samtliga förvaltningar och bolag.

Synpunkter på åtgärder i handlingsplanen

- BK4, BK14B och RS7B handlar om åtgärder av fastigheter. Samhällsbyggnadsnämnden äger fastigheter som ska rivas eller säljas. Enbart akuta behov åtgärdas för dessa fastigheter. Därför ska samhällsbyggnadsnämnden strykas som ansvarig/medverkande för dessa åtgärder.

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks. SBN har tagits bort.

Följande åtgärder ska strykas:

- N1. "Utred och vidareutveckla arbetet med långsiktiga metoder för att hantera rensning av vattenpest i Roxen utifrån naturmiljövärden och båt/bad-behov."
Motivering: Det är Länsstyrelsen som samordnar länets åtgärder mot de invasiva arter, bl. a. smal vattenpest, som finns listade i EU-förordningen (1143/2014). Vattenpest har inte varit ett lika påtagligt problem under senare år och den gamla "vattenpestgruppen" kommunen deltagit i är därför avvecklad sedan i höstas. Länsstyrelsen samordnar möten med länets kommuner om invasiva främmande arter och kommunrepresentant deltar på mötena för att bevaka området.

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks. I kunskapsbanken görs följande tillägg för att förklara ansvarsförhållande= "Det är Länsstyrelsen som samordnar länets åtgärder mot invasiva främmande arter och kommunen bevakar området."

- BK6. "Utred behov av och ta fram förslag på tappställen för dricksvatten på offentliga platser." ska strykas.
Motivering: Åtgärden har gott syfte men anses inte vara prioriterat utifrån nämndens nuvarande budgetläge. Det är en dyr åtgärd som i dagsläget inte bedöms tillräckligt viktig i relation till andra åtgärder i handlingsplanen.

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks.

- Åtgärd BK16B. "Komplettera skyfallskarteringen med faktiskt erfarenhet om var vatten blir stående" ska strykas.
Motivering: Det finns redan viss information om detta i skyfallskarteringen och det anses därför inte prioriterat.

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks.

- RS4. "Komplettera beredskapsplaner för skogsbränder med information om var det är viktigt/respektive mindre viktigt att bekämpa en brand. Prioritering sker utifrån naturtyp, rekreativsvärde med mera."
Motivering: En detaljerad åtgärd som inte bedöms prioriterad i relation till övriga åtgärder.

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks - RTÖG har meddelats om att åtgärden stryks.

Följande åtgärder ska omformuleras

- BK7. "Ta fram vägledande principer för att arbeta med värmen i stadsutveckling. Detta kan inkludera anvisningar för att skapa svalka genom ökad grön- och blåstruktur." Omformuleras till: "Uppdatera lämpliga befintliga vägledningar och rutiner med perspektivet värme i stadsutvecklingen".

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks men stryker ordet "lämpliga" då det är underförstått.

- BK9A. "Ta fram en metod för att identifiera ytor som kan nyttjas för att hantera större regnmängder såsom i samband med skyfall, minska risk för värmeöar i bebyggelsen och är skapa svala platser och stråk" samt BK9B. "Kartlägga och identifiera nya möjliga ytor för skyfallsgator, rinnvägar översvämningsytorna svala platser och stråk i staden och i tätorterna". Ansvarig ändras till KS (MOS) och SBN (MOS). Slås ihop och omformuleras till: "Kartlägg och Identifiera ytor som kan nyttjas för att hantera större vattenmängder

(skyfallsstråk, rinnvägar, översvämningssytor) samt minska risk för värmeöar i bebyggelsen och skapa svala platser och stråk”.

Kommunledningsförvaltningens svar: *Tillstyrks. Omformuleras för att göra mer lättläst - ”Kartlägg ytor som kan nyttjas för att hantera större vattenmängder (skyfallsstråk, rinnvägar, översvämningssytor) samt minska risk för värmeöar (svala platser och stråk) i bebyggelsen”.*

- BK14A. ”Identifiera och kartlägg sättningskänsliga jordar inom kommunen.” och BK11. ”Genomför analyser i riskområden av markstabilitet (om möjligt inkluderas en klimatfaktor i analysen).”
Slås ihop och omformuleras till: ”Identifiera områden och genomför analyser av riskområden för markstabilitet samt sättningskänsliga jordar för befintlig och framtida bebyggelse inom kommunen. Om möjligt inkluderas en klimatfaktor i analysen.” Ansvarig byts till KS (MoS) samt SBN (MoS). Enheten för strategisk planering identifierar områden och detaljplaneringen genomföra analyser.”

Kommunledningsförvaltningens svar: *Tillstyrks.*

- BK16A ”Identifiera behov av åtgärder i väg- och järnvägsnätet för att säkerställa framkomlighet till prioriterade verksamheter, platser och områden. Arbetet utgår från skyfallskarteringen och konsekvensbeskrivning.” Omformuleras till: ”Identifiera behov av åtgärder i det kommunala vägnätet för att säkerställa framkomlighet till prioriterade verksamheter, platser och områden. Arbetet utgår från skyfallskarteringen och konsekvensbeskrivning.”
Motivering: Nämnden har ansvar för kommunala vägar och dessa vägar utgör merparten av tätbebyggda områden. Statliga vägar omfattas genom den samverkan som beskrivs i BK16D och som redan pågår. Nämnden bedömer att Trafikverket har god kännedom om risker kopplat till klimatförändringar.

Kommunledningsförvaltningens svar: *Tillstyrks.*

- N12. ”Inkludera klimateffekter i miljötillsyn på lantbruk och informera om möjligheter för stöd både på nationell och kommunal nivå.” Omformuleras till:
”Inkludera klimatanpassning för exempelvis höga flöden och torka i miljötillsyn på lantbruk och informera om möjligheter för stöd både på nationell och kommunal nivå.”

Kommunledningsförvaltningens svar: *Tillstyrks.*

2.4 Kultur- och fritidsnämnden

2.4.1 Program

Kultur- och fritidsnämnden är överlag positiva till Klimatanpassningsprogrammet för Linköpings kommun. Programmet fastställer tydliga principer och särskilt viktigt är avsnittet om roller och ansvar i klimatanpassningsarbetet, vilket nämnden ser underlättar framtida samverkan.

Rubriksättningen i avsnittet 4.1 Kommunens välfärdsverksamheter kan breddas för att fånga in hela kommunens verksamhet och dess medarbetare. Rubriken kan exempelvis kallas "Kommunens verksamhet".

Kommunledningsförvaltningens svar: Förslaget lämnas utan åtgärd. Hela programmet handlar om kommunens verksamhet så det bedöms otydligt att ha en sådan rubriksättning.

Vidare kan perspektivet medarbetare lyftas fram tydligare i programmet, exempelvis under avsnitt 3 Roller och ansvar för klimatanpassning. Nämnden ser att anpassningar som görs i kommunens verksamhetslokaler behöver tillgodose både elever, brukare, besökares behov såväl som en god arbetsmiljö för medarbetare för att säkerställa en fungerande verksamhet.

Kommunledningsförvaltningens svar: Förslaget tillstyrks. Följande text läggs till "Kommunen är en stor arbetsgivare och ansvarar för att personalen har en god arbetsmiljö." Efter remissen återfinns Roller och ansvar för klimatanpassning i Bilaga 2.

Kultur- och fritidsnämnden vill lyfta in nämndens verksamhet under avsnitt 4.1 (där innefattas exempelvis Kulturskolan, ungdomsarenorna, konst- och museiverksamheten och biblioteken).

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks. Delar av nämndens verksamhet har lyfts under avsnittet om kommunens välfärdsverksamhet (kulturskolan, ungdomsarenor, och biblioteken).

Nämnden delar även verksamhetslokaler med skolan där åtgärder behöver samordnas. Nämndens målgrupper överlappar i stort med programmets utpekade sårbara grupper. Ett avsnitt med rubriksättningen "Kultur- och fritidsverksamhet" kan lyftas in för att beskriva påverkan på dessa verksamhetslokaler.

Kommunledningsförvaltningens svar: Synpunkten omfattar delar som efter remissomgången inte längre är kvar i program eller handlingsplan för klimatanpassning. Synpunkten besvaras därför inte i remissvaret men omhändertas inför uppdateringen av kunskapsbanken för klimatanpassning.

Synpunkten fångas genom att KFN (KOF) läggs till som medverkande nämnd på åtgärder som rör lokaler för känsliga grupper enligt förfrågan senare i detta yttrande.

Vidare önskar kultur- och fritidsnämnden att samhällsområdet i avsnitt 4.4 ändras till: Naturmiljö, Kultur och fritid, Turism och Areella näringar.

Nämnden önskar även att indelningen i avsnitt 4.4.1 ändras till: Naturmiljö, Idrott och friluftsliv, Kultur och kulturarv, Besöksnäring och turism samt Areella näringar och livsmedelssäkerhet. Kultur- och fritidsnämnden ser att den nya rubriksättningen och indelningen bättre fångar in nämndens ansvarsområden och verksamhet. I avsnittet bör även kommunens kulturhistoriska föremål/kommunens samlingar behandlas då de påverkas av klimatförändringarna. Ovanstående ändringar i programmets struktur bör även slå igenom i Handlingsplan för klimatanpassning.

Kommunledningsförvaltningens svar: Efter remissen har rubriksättningen ändrats i samråd med representanter från Kultur- och fritidsförvaltningen.

Under avsnitt 4.4.2 Ansvar finns en skrivning om att de föreningsdrivna anläggningarna är fler än de kommunala, vilket inte stämmer. Skrivningen bör istället vara "Kommunen äger och driver många idrottsanläggningar, men det finns även ett antal föreningsdrivna anläggningar i kommunen. Föreningar kan söka bidrag för investerings- och driftskostnader hos kommunen."

Kommunledningsförvaltningens svar: Synpunkten omfattar delar som efter remissomgången inte längre är kvar i program eller handlingsplan för klimatanpassning. Synpunkten besvaras därför inte i remissvaret men omhändertas inför uppdateringen av kunskapsbanken för klimatanpassning.

Under avsnitt 4.4.3 Konsekvenser önskar kultur- och fritidsnämnden att det genomgående framgår att det finns ett ökat drifts- och underhållsbehov i våra kulturmiljöer såväl som vid våra idrotts- och motionsanläggningar.

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks. Läggs till i programmet.

Vidare vill nämnden lägga till en skrivning inom ramen för rubriken Idrott och friluftsliv som lyder: "Klimatförändringar kommer att föranleda prioriteringar av vilka aktiviteter som kan upprätthållas på samma sätt som idag, på grund av ett varmare klimat eller plötsliga väderhändelser."

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks. Uppdateras enligt förslag.

I stycket om magasinering vill nämnden förtydliga att magasinering av kulturhistoriska föremål och samlingar hanteras av Linköpings konst och museer och Linköpings stadsbibliotek. Samlingar finns även på Utbildningsförvaltningen och vid Stadsarkivet.

Kommunledningsförvaltningens svar: Synpunkten omfattar delar som efter remissomgången inte längre är kvar i program eller handlingsplan för klimatanpassning. Synpunkten besvaras därför inte i remissvaret men omhändertas inför uppdateringen av kunskapsbanken för klimatanpassning.

Avsnittet 4.4.4 Kommunens strategi är välbalanserat och nämnden ställer sig bakom strategin. Skrivningen "Åtgärder för att skydda kulturmiljön ska vidtas om de är ekonomiskt rimliga att genomföra" bör bytas ut till "Åtgärder för att skydda kulturmiljön och kommunens samlingar behöver ställas i relation till både ekonomiska och klimatmässiga förutsättningar".

Kommunledningsförvaltningens svar: Efter remissen har meningen ändrats ytterligare i samråd med representanter från Kultur- och fritidsförvaltningen.

"Åtgärder för att skydda kulturmiljön och kulturarv behöver ställas i relation till föremålets uppskattade värde samt ekonomiska och klimatmässiga förutsättningar."

Kultur- och fritidsnämnden ser att åtgärder för att skydda kulturmiljön och kommunens samlingar är kostnadsdrivande både i form av investeringar, ökade driftskostnader och förändrade avgiftsnivåer (exempelvis ökning av hyra). Det är i dagsläget svårt att överblicka de ekonomiska konsekvenserna som följer arbetet med att klimatsäkra kommunens samlingar och skydda kulturmiljön. Vidare är det svårt att överblicka de ekonomiska konsekvenserna för att klimatsäkra förutsättningar för rörelse och idrott i ett varmare klimat. Kostnader till följd av ett varmare klimat kan exempelvis handla om ökade driftskostnader för bevattning av naturgräsplaner, kostnader för att möta ett eventuellt ökat tryck på utebadet

Tennis eller kostnader för att upprätthålla isytor vintertid. Investeringsbehoven för kultur- och fritidsnämnden kommer framgent att redovisas i lokalförsörjningsplanen och investeringsplanen.

Ökade kostnader för att driva exempelvis idrottsanläggningar eller arenor för kultur kan även komma att påverka de avgifter nämnden tar ut för att nyttja anläggningarna.

Kommunledningsförvaltningen svar: *Se tjänsteskrivelsen för samlat remissvar gällande ekonomiska konsekvenser.*

Kultur- och fritidsnämnden anser att avsnittet 4.4.5 Prioriteringar föregår arbetet i samverkansforumet som ska initieras i och med programmets antagande. Nämnden ser att nämndens prioriterade åtgärder beslutas i och med handlingsplanens antagande. Som en konsekvens ser nämnden att det är samverkansforumet uppgift att skapa helhetssyn och prioritering bland utpekade områden och åtgärder för att undvika målkonflikter och möjliggöra synergieffekter. Att i programmet peka ut prioriteringar kan skapa hinder i samverkansformens arbete med att skapa flexibla lösningar. Om programmet fortsättningsvis har ett avsnitt om prioriteringar vill nämnden formulera om skrivningen till "säkerställa tillgång till kultur-, idrotts-, och friluftsmiljöer."

Kommunledningsförvaltningens svar: *Förslaget lämnas utan åtgärd. Remissen har lett till att de prioriteringar som berör Kultur- och fritidsnämnden nu benämns som nyckelinsatser. Prioriteringarna har istället gjorts på en kommunövergripande nivå. Mer detaljerade prioriteringar görs per förvaltning/bolag och i samverkan mellan dessa.*

2.4.2 Handlingsplan

Kultur- och fritidsnämnden är positiv till handlingsplanen och anser att den är väl genomarbetad. Nämnden har nedanstående kommentarer till handlingsplanen:

Avsnitt 3.5 Åtgärder inom samhällsområde Kommunens välfärdstjänster

Som en följd av de ändringar som föreslås i yttrandet över Klimatanpassningsprogrammet föreslår kultur- och fritidsnämnden nedanstående kompletteringar:

Anpassning av lokaler

VV3-VV5: KFN (KOF) ska finnas med som medverkande nämnd/bolag

Anpassning av verksamhet

VV10: KFN (KOF) ska finnas med som ansvarig nämnd/bolag

Kommunledningsförvaltningens svar: *Tillstyrks.*

Avsnitt 3.6 Åtgärder inom samhällsområdet: befintliga och framtida bebyggelse och kommunikationer

BK8: Genomför åtgärder för att anpassa kommunkoncernens fastigheter som har identifierad risk för översvämning och/eller värme. Åtgärder vidtas vid lämplig nivå av anpassning. (Medverkande nämnd/bolag)

Nämnden ställer sig frågande till varför är endast kultur- och fritidsnämnden och Visit finns utpekade som "Medverkande nämnd/bolag" i åtgärden och inte övriga bolag och nämnder.

Kommunledningsförvaltningens svar: Förslaget lämnas utan åtgärd. Ansvarig för åtgärden är bolagen som äger fastigheterna, medverkande är de förvaltningar/bolag som bett om att stå med som medverkande. Åtgärd BK8 omfattar inte lokaler för välfärdsverksamheter, de omfattas istället av åtgärd VV3. De flesta förvaltningar medverkar under åtgärd VV3.

Avsnitt 3.8 åtgärder inom samhällsområdet: Natur- och kulturmiljö, areella näringar och turism

Som en följd av de ändringar som föreslås i yttrandet över Klimatanpassningsprogrammet föreslår kultur- och fritidsnämnden att rubriksättningen och indelningen ändras i enlighet med programmets yttrande.

Kommunledningsförvaltningens svar: Efter remissen har rubriksättningen ändrats i samråd med representanter från Kultur- och fritidsförvaltningen. Rubriksättning och indelningen för handlingsplanen har uppdaterats enligt detta.

Naturmiljöer- och friluftsliv

Förslag på ändring av åtgärd N4 till:

Se över behovet av åtgärder utifrån ökat tryck vid idrotts- och fritidsmiljöer såsom badplatser eller motionsanläggningar sommartid, med bland annat ökat behov av solskydd, toaletter, parkering, tillgänglighet och skötsel.

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks delvis.

“Se över behovet av åtgärder utifrån ökat tryck vid idrotts- och fritidsmiljöer såsom badplatser eller motionsanläggningar sommartid” behålls men bisats tas bort på grund av för hög detaljnivå.

Kulturmiljö

Förslag på ändring av åtgärd N7 till:

Utred förutsättningar för att klimatsäkra kommunens samlingar av konst, böcker och historia utifrån riskbedömning (Linköpings konst och museer, Linköpings stadsbibliotek, Stiftsbiblioteket m.m).

Kommunledningsförvaltningens svar: Förslag tillstyrks.

Turism och besöksnäring

Förslag på ny åtgärd N9B:

Genomför informationsinsatser riktade till det fria kulturlivet med fokus på klimatrisker och behov av anpassning av evenemang.

Ansvarig nämnd/bolag: KFN (KOF) och Visit

Kommunledningsförvaltningens svar: Förslag tillstyrks efter samråd med Visit Linköping.

I övrigt har inte kultur-och fritidsnämnden några kommentarer till de åtgärder som presenteras.

2.5 Social och omsorgsnämnden

Yttrande över Program för klimatanpassning

I allt väsentligt tillstyrker social- och omsorgsnämnden innehållet i förslaget till Klimatanpassningsprogram. Dock vill nämnden lägga till ett antal synpunkter.

Inledande synpunkter

Innehållet och riktning stämmer väl överens med nämndens inriktning och ambitioner inom miljöarbetet för klimatanpassning. Initiativet med en tillitsbaserad handlingsplan tillstyrkes. Det ger nämnder och förvaltning ökad rådighet att hitta egna bästa möjliga åtgärder för att skapa riktning och förflyttning i enlighet med kommunens övergripande mål.

En synpunkt i detta är dock att kommunledningsförvaltningen bör ge stöd med en övergripande struktur för kommande uppföljningar som kan ge ledning när väl förvaltningar utformar sin egen uppföljning och rapportering. Detta torde underlätta helhetssyn och gynna synergier i kommunkoncernen. Dock bör behov och balans av samverkan beaktas med tanke på att Vård- och omsorgsförvaltningen har sin egen kärnverksamhet att ta hänsyn till

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks. Kommunledningsförvaltningen tar med frågan in i arbetet med samverkan och uppföljning. Avsnitten om uppföljning och genomförande i handlingsplanen har uppdaterats utifrån synpunkten.

Ekonomi

Social- och omsorgsnämnden hyr ett stort antal lokaler för sin verksamhet. Olika anpassningar och insatser för att möta klimateffekterna kommer sannolikt att påverka nämndens ekonomi via hyran. Det blir därmed nämndernas ram och kostnadsutrymme på helheten som blir avgörande för klimatanpassade ambitionshöjningar inom kommunens lokaler. Det är beroende av vilka krav som kommer och kan ställas på såväl verksamheter som fastighetsägare och därmed vilka ekonomiska marginaler som bedöms ytterst rymmas inom kommunens budget.

Kommunledningsförvaltningen svar: Se tjänsteskrivelsen för samlat remissvar gällande ekonomiska konsekvenser.

2. Principer för Linköpings kommuns klimatanpassningsarbete

I programmet omnämns sex principer men bara fem redovisas vilket antas vara ett rent redaktionellt skrivfel.

Kommunledningsförvaltningens svar: Ändrat enligt förslag

Principen för Helhetssyn för att möta målkonflikter och skapa positiva synergieffekter

Detta är en viktig princip men saknar dimensionen att även skapa synergi med Klimatfärdplanens arbete vilket påverkar kommunens arbete med klimatanpassning. Ett exempel kan vara trädplantering för ökad grönska ska det ses som klimatförebyggande arbete eller klimatanpassning?

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks. Efter remissen har följande lyfts upp tydligare under ett nytt avsnitt=Kommunens mål och prioriteringar.

“Klimatanpassningsåtgärder ska så långt som möjligt bidra till minskade utsläpp av växthusgaser och därmed bidra till att Linköping uppnår netto-noll växthusgasutsläpp senast 2045.”

Principen Sårbara grupper och samhällsviktiga verksamheter prioriteras I principer lyfts bland annat eventuellt kommande situationer för bland annat socioekonomiskt utsatta grupper. Det är bra att dessa frågor beaktas men det saknas en analys och hur prioriteringar ska ske för dessa grupper.

Kommunledningsförvaltningens svar: Efter remissen har kommunövergripande prioriteringar tagits fram utifrån perspektivet att människors liv och hälsa går först. Prioriteringen är mer detaljerad än i remissversionen. Begreppet sårbara grupper har bytts ut till känsliga grupper enligt folkhälsomyndighetens nationella definition. Det underlättar förståelsen för begreppet och även prioriteringen av åtgärder. Socioekonomiskt sårbara grupper ingår inte i definitionen känsliga grupper. Socioekonomiskt sårbara grupper ingår under prioriteringen Utveckla och stärka grönstruktur.

4.1.2 Kommunens ansvar och roller

Förslag är att komplettera texten med följande förtydligande på lämpligt ställe i avsnittet: "Kommunen har alltid ansvar för lokaler där dygnet runt verksamhet drivs på entreprenad men utförandet kan ske antingen i egen regi eller av upphandlad utförare."

Kommunledningsförvaltningens svar: Synpunkten omfattar delar som efter remissomgången inte längre är kvar i program eller handlingsplan för klimatanpassning. Synpunkten besvaras därför inte i remissvaret men omhändertas inför uppdateringen av kunskapsbanken för klimatanpassning.

Tillsyn av lokaler för anmälningspliktiga verksamheter

Programmet tar upp kommunens tillsynsansvar för utsatta verksamheter. Förslag är att samverkan behöver etableras med Vård- och omsorgsförvaltningen i detta sammanhang som till exempel i form av en beredskapsåtgärd inför värmeböljor med mera.

Kommunledningsförvaltningens svar: Förslaget lämnas utan åtgärd.

Kommunens tillsynsmyndighet kan alltid kontaktas för dialog men det är upp till verksamheterna att välja åtgärder. Förslaget lämnas utan åtgärd.

4.1.5 Prioriteringar

I prioriteringarna tas frågan upp om att behålla och utveckla de blågröna strukturerna. Programmet berör inte tillräckligt i nuvarande utformning om hur samverkan kan ske utifrån helhetssyn och ekosystemtjänster. Det kan ju finnas inneboende fördelar att systematiskt överblicka möjligheterna i att de blågröna strukturerna ingår i en sammanhållen övergripande planering för tätorterna som även kan tjäna biologisk mångfald och ge korridorer för växt- och djurliv samtidigt som de ger lägre temperatur och hälsofrämjande effekter för människorna.

Kommunledningsförvaltningens svar: Att utveckla och stärka grönstruktur och samordning inom kommunen har lyfts efter remissen som kommunövergripande prioriteringar i programmet.

5. Uppföljning

Det saknas en styrande idé för hur uppföljningen ska tas tillvara. Detta är viktigt med tanke på hur klimateffekterna kommer att påverka kommunkoncernen och samhället i stort. Detta är naturligtvis en komplex fråga och allt kan inte förutsägas.

Även handlingsplanen behöver utvecklas på denna punkt så att en god uppföljning kan säkras och harmoniera med Klimatanpassningsprogrammet.

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks. Kommunledningsförvaltningen tar med frågan in i arbetet med samverkan och uppföljning. Avsnitten om uppföljning och genomförande i handlingsplanen har uppdaterats utifrån synpunkten.

Yttrande över Handlingsplan för klimatanpassning 2025-2028

I allt väsentligt tillstyrker social- och omsorgsnämnden innehållet i föreslagen Handlingsplan för klimatanpassning 2025-2028. Dock vill nämnden lägga till ett antal synpunkter.

Inledande synpunkter

Innehållet och riktning stämmer väl överens med nämndens inriktning och ambitioner. Initiativet med en tillitsbaserad handlingsplan tillstyrkes. Det ger nämnden och förvaltningen ökad rådighet att hitta egna bästa möjliga åtgärder för att skapa riktning och förflyttning i enlighet med kommunens övergripande mål.

Handlingsplanen erbjuder stort handlingsutrymme parat med stort ansvar. Med hänsyn till klimateffekternas ökande påverkan på samhället i stort och på kommunens olika verksamheter i synnerhet uppmanas till en genomtänkt plan för stöd, samverkan och koordination från kommunledningsförvaltningen.

Kommunledningsförvaltningens svar: Samordning inom kommunen lyfts efter remissen fram som en kommunövergripande prioritering i programmet. Se även åtgärd Ö1 om samordning som lyfts tydligare efter remissen.

En ytterligare synpunkt i detta är att kommunledningsförvaltningen ger stöd med en övergripande struktur för kommande uppföljningar som kan ge ledning när väl förvaltningar utformar sin egen uppföljning och rapportering. Detta torde underlätta helhetssyn och gynna synergier i kommunkoncernen.

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks. Kommunledningsförvaltningen tar med frågan in i arbetet med samverkan och uppföljning. Avsnitten om uppföljning och genomförande i handlingsplanen har uppdaterats utifrån synpunkten.

Ekonomi

Social- och omsorgsnämnden hyr ett stort antal lokaler för sin verksamhet. Olika anpassningar och insatser för att möta olika klimateffekter kommer sannolikt att påverka nämndens ekonomi via hyran. Det är beroende av vilka krav som kommer och kan ställas på såväl verksamheter som fastighetsägare och därmed vilka ekonomiska marginaler som ytterst bedöms kunna rymmas inom kommunens budget.

Kommunledningsförvaltningens svar: Se tjänsteskrivelsen för samlat remissvar gällande ekonomiska konsekvenser.

1.1 Kommunkoncernens långsiktiga mål för klimatanpassning

I prioriteringarna tas fråga upp om att behålla och utveckla den blågröna strukturen. Handlingsplanen berör inte tillräckligt hur samverkan behöver ske utifrån helhetssyn och ekosystemtjänster. Det kan ju finnas inneboende fördelar att systematiskt överblicka möjligheterna att de blågröna strukturerna ingår i en planering för tätorterna som även kan tjäna biologisk mångfald och ge korridorer för växt och djurliv samtidigt som de ger lägre temperatur och hälsofrämjande effekter för människorna. I texten framhålls att detta är en hörnsten i klimatanpassningen och att måluppuppfyllelsen sker genom att kommunens grön- och blåstruktur utvecklas och ekosystemtjänster nyttjas optimalt. Detta underbyggs inte med tydliga formuleringar hur detta bör ske

Kommunledningsförvaltningens svar: Att utveckla och stärka grönstruktur och samordning inom kommunen har lyfts efter remissen som kommunövergripande prioriteringar i programmet. Se även åtgärd Ö1 om samordning som lyfts tydligare efter remissen.

2. Principer

I principerna omnämns sårbara grupper med fokus på liv och hälsa. Här tydliggörs inte programmets intentioner kring socioekonomiskt sårbara grupper när det väl ska omsättas i handlingsplanen. Här önskas en tydligare skrivning kring hur detta ska hanteras utifrån denna princip.

Kommunledningsförvaltningens svar: Efter remissen har kommunövergripande prioriteringar tagits fram utifrån perspektivet att människors liv och hälsa går först. Prioriteringen är mer detaljerad än i remissversionen. Begreppet sårbara grupper har bytts ut till känsliga grupper enligt folkhälsomyndighetens nationella definition. Det underlättar förståelsen för begreppet och även prioriteringen av åtgärder. Socioekonomiskt sårbara grupper ingår inte i definitionen känsliga grupper. Socioekonomiskt sårbara grupper ingår under prioriteringen Utveckla och stärka grönstruktur.

Komplettering översikt åtgärder

Tilldelade ansvarsområden i översikten av åtgärder tillstyrkes. Dessutom föreslås följande kompletteringar:

VV7. Fortsatt hälsoskyddstillsyn av verksamheter (skola, förskola och lokaler för vård med mera) för att förebygga risker vid ett förändrat klimat. Säkerställ att sårbara grupper prioriteras i tillsynen. Social- och omsorgsnämnden bör inkluderas som medverkande nämnd.

Kommunledningsförvaltningens svar: Förslaget lämnas utan åtgärd. Tillsynsmyndigheten samverkar inte kring tillsynens utformning och SON bör därför inte stå som medverkande nämnd i åtgärden.

BK4. Samverkan inom kommunkoncernen för utveckling och utbyte av erfarenheter gällande klimatanpassningsåtgärder i fastigheter.

Social- och omsorgsnämnden bör inkluderas som medverkande nämnd.

Kommunledningsförvaltningens svar: Förslaget lämnas utan åtgärd. Åtgärd BK4 är en åtgärd om erfarenhetsutbyte mellan fastighetsägare. SON medverkar och har

dialog med fastighetsägare vid åtgärder under åtgärdsplanen Kommunen välfärdsverksamheter VV3, VV4 och VV5.

4.1 Stöd till förvaltningar

I handlingsplanen knyts Forum för ekologisk hållbarhet (FEH) som en del i stödet till förvaltningarna. Detta bedöms inte tillräckligt som stöd med tanke vad som ska hinnas med redan nu i detta forum. Det behövs en mer utvecklad stödstruktur avseende dialog, kommunikation, uppföljning med mera. Speciellt som programmet skisserar att förvaltningar bör avsätta tid och resurser för samverkan i klimatanpassningsarbetet.

Kommunledningsförvaltningens svar: *NEH kan i vissa fall användas som forum för samverkan men andra samverkansformer kommer behöva etableras. Detta har förtydligats i handlingsplanen.*

5. Uppföljning av handlingsplanen

Uppföljningen behöver med fördel samordnas i kommunkoncernen avseende vad som ska följas upp inom klimatanpassningsåtgärderna. Detta speciellt med hänsyn av att förvaltningarnas och ibland bolagens verksamheter tangerar varandra med risk för dubbelarbete i redovisningen av uppföljningens olika åtgärder.

En tydlig samordning borde leda till bättre transparens och överblick för kommunkoncernen.

Kommunledningsförvaltningens svar: *Tillstyrks. Kommunledningsförvaltningen tar med frågan in i arbetet med samverkan och uppföljning. Avsnitten om uppföljning och genomförande i handlingsplanen har uppdaterats utifrån synpunkten.*

2.6 Vård- och äldreomsorgsnämnden

Yttrande över Program för klimatanpassning

I allt väsentligt tillstyrker vård- och äldreomsorgsnämnden innehållet i förslaget till Klimatanpassningsprogram för Linköpings kommun. Dock vill nämnden lägga till ett antal synpunkter.

Inledande synpunkter

Innehållet och riktning stämmer väl överens med nämndens inriktning och ambitioner inom miljöarbetet för klimatanpassning. Initiativet med en tillitsbaserad handlingsplan tillstyrkes. Det ger nämnder och förvaltning ökad rådighet att hitta egna bästa möjliga åtgärder för att skapa riktning och förflyttning i enlighet med kommunens övergripande mål.

En synpunkt i detta är dock att kommunledningsförvaltningen bör ge stöd med en övergripande struktur för kommande uppföljningar som kan ge ledning när väl förvaltningar utformar sin egen uppföljning och rapportering. Detta torde underlätta helhetssyn och gynna synergier i kommunkoncernen. Dock bör behov och balans av samverkan beaktas med tanke på att Vård- och omsorgsförvaltningen har sin egen kärnverksamhet att ta hänsyn till.

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks. Kommunledningsförvaltningen tar med frågan in i arbetet med samverkan och uppföljning. Avsnitten om uppföljning och genomförande i handlingsplanen har uppdaterats utifrån synpunkten.

Ekonomi

Vård- och äldreomsorgsnämnden hyr ett stort antal lokaler för sin verksamhet. Olika anpassningar och insatser för att möta klimateffekterna kommer sannolikt att påverka nämndens ekonomi via hyran. Det blir därmed nämndernas ram och kostnadsutrymme på helheten som blir avgörande för klimatanpassade ambitionshöjningar inom kommunens lokaler. Det är beroende av vilka krav som kommer och kan ställas på såväl verksamheter som fastighetsägare och därmed vilka ekonomiska marginaler som bedöms ytterst rymmas inom kommunens budget.

Kommunledningsförvaltningen svar: Se tjänsteskrivelsen för samlat remissvar gällande ekonomiska konsekvenser.

2. Principer för Linköpings kommuns klimatanpassningsarbete

I programmet omnämns sex principer men bara fem redovisas vilket antas vara ett rent redaktionellt skrivfel.

Kommunledningsförvaltningens svar: Ändrat enligt förslag

Principen för Helhetssyn för att möta målkonflikter och skapa positiva synergieffekter

Detta är en viktig princip men saknar dimensionen att även skapa synergi med Klimatfärdplanens arbete -vilket påverkar kommunens arbete med klimatanpassning. Ett exempel kan vara trädplantering för ökad grönska - ska det ses som klimatförebyggande arbete eller klimatanpassning?

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks. Efter remissen har följande lyfts upp tydligare under ett nytt avsnitt=Kommunens mål och prioriteringar.

“Klimatanpassningsåtgärder ska så långt som möjligt bidra till minskade utsläpp av växthusgaser och därmed bidra till att Linköping uppnår netto-noll växthusgasutsläpp senast 2045.”

Principen Sårbara grupper och samhällsviktiga verksamheter prioriteras

I principer lyfts bland annat eventuellt kommande situationer för bland annat socioekonomiskt utsatta grupper. Det är bra att dessa frågor beaktas men det saknas en analys och hur prioriteringar ska ske för dessa grupper.

Kommunledningsförvaltningens svar: Efter remissen har kommunövergripande prioriteringar tagits fram utifrån perspektivet att människors liv och hälsa går först. Prioriteringen är mer detaljerad än i remissversionen. Begreppet sårbara grupper har bytts ut till känsliga grupper enligt folkhälsomyndighetens nationella definition. Det underlättar förståelsen för begreppet och även prioriteringen av åtgärder. Socioekonomiskt sårbara grupper ingår inte i definitionen känsliga grupper. Socioekonomiskt sårbara grupper ingår under prioriteringen Utveckla och stärka grönstruktur.

4.1.2 Kommunens ansvar och roller

Förslag är att komplettera texten med följande förtydligande på lämpligt ställe i avsnittet:
"Kommunen har alltid ansvar för lokaler där dygnet runt verksamhet drivs på entreprenad men utförandet kan ske antingen i egen regi eller av upphandlad utförare.

Kommunledningsförvaltningens svar: Synpunkten omfattar delar som efter remissomgången inte längre är kvar i program eller handlingsplan för klimatanpassning. Synpunkten besvaras därför inte i remissvaret men omhändertas inför uppdateringen av kunskapsbanken för klimatanpassning.

Tillsyn av lokaler för anmälningsskyldiga verksamheter

Programmet tar upp kommunens tillsynsansvar för utsatta verksamheter. Förslag är att samverkan behöver etableras med Vård- och

omsorgsförvaltningen i detta sammanhang som till exempel i form av en beredskapsåtgärd inför värmeböljor med mera.

Kommunledningsförvaltningens svar: Förslaget lämnas utan åtgärd. Kommunens tillsynsmyndighet kan alltid kontaktas för dialog men det är upp till verksamheterna att välja åtgärder.

4.1.5 Prioriteringar

I prioriteringarna tas frågan upp om att behålla och utveckla de blågröna strukturerna. Programmet berör inte tillräckligt i nuvarande utformning om hur samverkan kan ske utifrån helhetssyn och ekosystemtjänster. Det kan ju finnas inneboende fördelar att systematiskt överblicka möjligheterna i att de blågröna strukturerna ingår i en sammanhållen övergripande planering för tätorterna som även kan tjäna biologisk mångfald och ge korridorer för växt- och djurliv samtidigt som de ger lägre temperatur och hälsofrämjande effekter för människorna.

Kommunledningsförvaltningens svar: Att utveckla och stärka grönstruktur och samordning inom kommunen har lyfts efter remissen som kommunövergripande prioriteringar i programmet.

5. Uppföljning

Det saknas en styrande idé för hur uppföljningen ska tas tillvara. Detta är viktigt med tanke på hur klimateffekterna kommer att påverka kommunkoncernen och samhället i stort. Detta är naturligtvis en komplex fråga och allt kan inte förutsägas. Även handlingsplanen behöver utvecklas på denna punkt så att en god uppföljning kan säkras och harmoniera med Klimatanpassningsprogrammet.

Tillstyrks. Kommunledningsförvaltningen tar med frågan in i arbetet med samverkan och uppföljning. Avsnitten om uppföljning och genomförande i handlingsplanen har uppdaterats utifrån synpunkten.

Yttrande över - Handlingsplan för klimatanpassning

I allt väsentligt tillstyrker vård- och äldreomsorgsnämnden innehållet i föreslagen Handlingsplan för klimatanpassning 2025-2028. Dock vill nämnden lägga till ett antal synpunkter.

Inledande synpunkter

Innehållet och riktning stämmer väl överens med nämndens inriktning och ambitioner. Initiativet med en tillitsbaserad handlingsplan tillstyrkes. Det ger nämnder och förvaltning ökad rådighet att hitta egna bästa möjliga åtgärder för att skapa riktning och förflyttning i enlighet med kommunens övergripande mål.

Handlingsplanen erbjuder stort handlingsutrymme parat med stort ansvar. Med hänsyn till klimateffekternas ökande påverkan på samhället i stort och på kommunens olika verksamheter i synnerhet uppmanas till en genomtänkt plan för stöd, samverkan och koordination från kommunledningsförvaltningen.

Kommunledningsförvaltningens svar: *Samordning inom kommunen lyfts efter remissen fram som en kommunövergripande prioritering i programmet och beskrivs under avsnittet om genomförande i handlingsplanen. Se även åtgärd Ö1 om samordning som lyfts tydligare efter remissen.*

En ytterligare synpunkt i detta är att kommunledningsförvaltningen ger stöd med en övergripande struktur för kommande uppföljningar som kan ge ledning när väl förvaltningar utformar sin egen uppföljning och rapportering. Detta torde underlätta helhetssyn och gynna synergier i kommunkoncernen.

Kommunledningsförvaltningens svar: *Tillstyrks. Kommunledningsförvaltningen tar med frågan in i arbetet med samverkan och uppföljning. Avsnitten om uppföljning och genomförande i handlingsplanen har uppdaterats utifrån synpunkten.*

Ekonomi

Vård- och äldreomsorgsnämnden hyr ett stort antal lokaler för sin verksamhet. Olika anpassningar och insatser för att möta olika klimateffekter kommer sannolikt att påverka nämndens ekonomi via hyran. Det är beroende av vilka krav som kommer och kan ställas på såväl verksamheter som fastighetsägare och därmed vilka ekonomiska marginaler som ytterst bedöms kunna rymmas inom kommunens budget.

Kommunledningsförvaltningen svar: *Se tjänsteskrivelsen för samlat remissvar gällande ekonomiska konsekvenser.*

1.1 Kommunkoncernens långsiktiga mål för klimatanpassning

I prioriteringarna tas fråga upp om att behålla och utveckla den blågröna strukturen. Handlingsplanen berör inte tillräckligt hur samverkan behöver ske utifrån helhetssyn och ekosystemtjänster. Det kan ju finnas inneboende fördelar att systematiskt överblicka möjligheterna att de blågröna strukturerna ingår i en planering för tätorterna som även kan tjäna biologisk mångfald och ge korridorer för växt- och djurliv samtidigt som de ger lägre temperatur och hälsofrämjande effekter för människorna. I texten framhålls att detta är en hörnsten i klimatanpassningen och att måluppuppfyllelsen sker genom att kommunens grön- och blåstruktur utvecklas och ekosystemtjänster nyttjas optimalt. Detta underbyggs inte med tydliga formuleringar hur detta bör ske.

Kommunledningsförvaltningens svar: *Att utveckla och stärka grönstruktur och samordning inom kommunen har lyfts efter remissen som kommunövergripande prioriteringar i programmet. Se även åtgärd Ö1 om samordning som lyfts tydligare efter remissen.*

2. Principer

I principerna omnämns sårbara grupper med fokus på liv och hälsa. Här tydliggörs inte programmets intentioner kring socioekonomiskt sårbara grupper när det väl ska omsättas i handlingsplanen. Här önskas en tydligare skrivning kring hur detta ska hanteras utifrån denna princip.

Kommunledningsförvaltningens svar: Efter remissen har kommunövergripande prioriteringar tagits fram utifrån perspektivet att människors liv och hälsa går först. Prioriteringen är mer detaljerad än i remissversionen. Begreppet sårbara grupper har bytts ut till känsliga grupper enligt folkhälsomyndighetens nationella definition. Det underlättar förståelsen för begreppet och även prioriteringen av åtgärder. Socioekonomiskt sårbara grupper ingår inte i definitionen känsliga grupper. Socioekonomiskt sårbara grupper ingår under prioriteringen Utveckla och stärka grönstruktur.

Komplettering översikt åtgärder

Tilldelade ansvarsområden i översikten av åtgärder tillstyrkes. Dessutom föreslås följande kompletteringar:

VV7. Fortsatt hälsoskyddstillsyn av verksamheter (skola, förskola och lokaler för vård med mera) för att förebygga risker vid ett förändrat klimat. Säkerställ att sårbara grupper prioriteras i tillsynen.

Vård- och äldreomsorgnämnden bör inkluderas som medverkande nämnd.

Kommunledningsförvaltningens svar: Förslaget lämnas utan åtgärd. Tillsynsmyndigheten samverkar inte kring tillsynens utformning och VÄN bör därför inte stå som medverkande nämnd i åtgärden.

BK4. Samverkan inom kommunkoncernen för utveckling och utbyte av erfarenheter gällande klimatanpassningsåtgärder i fastigheter.

Vård- och äldreomsorgnämnden bör inkluderas som medverkande nämnd.

Kommunledningsförvaltningens svar: Förslaget lämnas utan åtgärd. Åtgärd BK4 är en åtgärd om erfarenhetsutbyte mellan fastighetsägare. SON medverkar och har dialog med fastighetsägare vid åtgärder under åtgärdsplanen Kommunen välfärdsverksamheter VV3, VV4 och VV5.

4.1 Stöd till förvaltningar

I handlingsplanen knyts FEH (Forum för ekologisk hållbarhet) som en del i stödet till förvaltningarna. Detta bedöms inte tillräckligt som stöd med tanke vad som ska hinnas med redan nu i detta forum. Det behövs en mer utvecklad stödstruktur avseende dialog, kommunikation, uppföljning med mera. Speciellt som programmet skisserar att förvaltningar bör avsätta tid och resurser för samverkan i klimatanpassningsarbetet.

Kommunledningsförvaltningens svar: NEH kan i vissa fall användas som forum för samverkan men andra samverkansformer kommer behöva etableras. Detta har förtydligats i handlingsplanen.

5. Uppföljning av handlingsplanen

Uppföljningen behöver med fördel samordnas i kommunkoncernen avseende vad som ska följas upp inom klimatanpassningsåtgärderna. Detta speciellt med hänsyn av att

förvaltningarnas och ibland bolagens verksamheter tangerar varandra med risk för dubbelarbete i redovisningen av uppföljningens olika åtgärder. En tydlig samordning borde leda till bättre transparens och överblick för kommunkoncernen.

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks. Kommunledningsförvaltningen tar med frågan in i arbetet med samverkan och uppföljning. Avsnitten om uppföljning och genomförande i handlingsplanen har uppdaterats utifrån synpunkten.

2.7 AB Stångåstaden

Generella kommentarer

Definition och systematik

Både i program och handlingsplan namnges, vad vi tror, samma sak på olika sätt. Vi önskar en tydlig systematik av användning av såväl olika begrepp som för hur förvaltningar och bolag benämns.

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks. Program och handlingsplan har kortats ner och begrepp definieras nu tydligare i texten istället för i en bilaga.

Möjligheten till att påverka

I handlingsplanen ser vi det som positivt om det i aktiviteter som är mer komplexa framgår hur medverkande blir involverade och deras möjlighet till att påverka såväl kostnadsbild som tidsplan.

Kommunledningsförvaltningens svar: Det är upp till ansvarig för åtgärden att ta fram tidsplan och efterfråga medverkan från bolag/förvaltningar. Det är inte möjligt att ange exakt hur medverkande blir involverade i handlingsplanen. Åtgärd Ö1 om samverkan blir ett viktigt forum för att gemensamt planera för åtgärderna i handlingsplanen och föra en dialog kring kostnadsbild och tidsplan.

Genomförande år

I handlingsplanen ska vi ange genomförande år, det kan vi inte i dagsläget. När vi kan genomföra en aktivitet kommer tydliggöras när vi börjar arbeta med handlingsplanen samt påverkas av andra aspekter som bland annat planerat underhåll. Det innebär att för de aktiviteter som Stångåstaden med dotterbolag står som ansvariga för sker löpande.

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks. Förtydligande har lagts till gällande genomförandetid för åtgärder i handlingsplanen. Många av åtgärderna i handlingsplanen är omfattande och innebär ett långsiktigt och successivt arbete med analys och genomförande av åtgärder. Alla åtgärderna förväntas därför inte vara klara under handlingsplanens giltighetstid utan en del kommer att pågå under många år framöver. Tillägg om detta har gjorts i handlingsplanen. Programmet har även förtydligats genom kommunövergripande prioriteringar.

Finansiering

I dagsläget är det svårt att uppskatta kostnad för de olika aktiviteterna i handlingsplanen. Det vi kan se är att det är många kostnadsdrivande aktiviteter som behöver förhållas till varandra

och övriga delar av vår verksamhet. För oss är det viktigt med affärsmässighet; beslut om investering och genomförande behöver därför vila på ett helhetsperspektiv.

Kommunledningsförvaltningens svar: Synpunkten lämnas utan åtgärd. Genomförandet av program och handlingsplan förutsätter fortsatt dialog om detaljerade prioriteringar och ekonomiska förutsättningar. Se tjänsteskrivelsen för samlat remissvar gällande ekonomiska konsekvenser.

Stångåstaden och Kulturfastigheter

I handlingsprogrammet finns flera aktiviteter som pekar på kulturhistoriska byggnader, där även Stångåstaden står som ansvarig eller medverkande. En vänlig påminnelse är att våra kulturhistoriska byggnader återfinns i vårt bolag Kulturfastigheter varav de bör stå som ansvariga.

Kommunledningsförvaltningens svar: Dotterbolag styrs inte av kommunen. Därför står det Stångåstaden i styrdokument. Utförare kan sedan vara ett dotterbolag.

Klimatanpassningsprogram - detaljerade kommentarer

Generellt - Begrepp

Vi ser en tydlig renodling och systematisk användning av begrepp i programmet sedan tidigare internremiss. Trots det tror vi att just detta kan renodlas ännu mer och skapa en ökad tydlighet. Exempel på detta är användningen av ord som "kommunen", "sårbara grupper", "Stångåstaden", "fastighetsbolag inom kommunkoncernen" och "välfärdsverksamhet".

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks. Program och handlingsplan har kortats ner och begrepp definieras nu i texten istället för i en bilaga.

Generellt - Programmets och handlingsplanens utformande

Programmet är omfattande och trots att det är utförligt beskrivet kan omfattningen bidra till svårigheter att ta till sig innehåll. Likaså återges programmet i stora drag i handlingsplanen vilket vi inte ser som nödvändigt.

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks. Programmet har kortas ner och omfattar nu framförallt politiska ställningstaganden. Information/kunskap om klimatanpassning har istället samlats i en kunskapsbank. Upprepningar av program i handlingsplanen har tagits bort och ersatts med hänvisningar

Generellt - Multifunktionella lösningar

Stångåstaden ser positivt på viljan att ta ett stort grepp om klimatanpassningsfrågan. Vi ser även att just multifunktionella lösningar är en del av den palett av lösningar/åtgärder vi behöver arbeta med. Då multifunktionella lösningar oftast kräver samverkan i större skala samt är kostnadsdrivande, ser vi en risk att lågt hängande frukter förbises. Enklare lösningar/åtgärder som kan implementeras i större skala och därmed få stor effekt bör även beaktas och tydliggöras.

Kommunledningsförvaltningens svar: Lämnas utan åtgärd. Program och handlingsplan utgör inte hinder för enklare lösningar.

2. Transparens för att möta gemensamma utmaningar

I avsnittet står det att "Information och kunskap ska så långt möjligt delas mellan förvaltningar och bolag och till kommuninvånare, fastighetsägare och andra som bär risker". Stångåstaden ser samverkan och kommunikation som en viktig del i klimatanpassningsarbetet i kommunen, vi vill dock belysa vikten av dialog och samverkan inom kommunkoncernen innan information, som påverkar bolagens och nämndernas intressenter, delas i kommunens allmänna kanaler.

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks. Följande tillägg har gjorts efter remissen: "Lämplighetsbedömning och eventuell säkerhetsklassning ska ske innan information sprids och delas."

4.2.4 Kommunens strategi för fortsatt arbete

Avsnittets sista stycke är något otydligt i sitt utformande. Det berör både befintligt bestånd, inom och utomhusmiljöer och nybyggnation i samma mening. Förslagsvis bör stycket förtydligas genom att exempelvis delas upp. I stycket anges även "kommunen" som ansvarig, vilket skapar en viss otydlighet i ansvarsfrågan.

Kommunledningsförvaltningens svar: Stycket finns kvar men har delats upp lite med förhoppning att göra texten mer lättläst. Avsnittet handlar både om befintlig och planerad bebyggelse och miljö. När begreppet "kommun" eller "Linköpings kommun" används avses hela kommunkoncernen, det vill säga alla nämnder, styrelser, förvaltningar och kommunala bolag. Begreppet kommun används för att underlätta för läsaren.

4.2.5 Prioritering

Stångåstaden ser utveckling av grön- och blåstrukturer som en viktig del av klimatanpassningsarbetet. Samtidigt innebär det stora åtgärder som är kostnadsdrivande, därför bör vi inte glömma bort mindre lösningar som kan skalas upp och appliceras på flera fastigheter i prioriteringen.

Kommunledningsförvaltningens svar: Lämnas utan åtgärd. Program och handlingsplan utgör inte hinder för enklare lösningar.

Handlingsplan - detaljerade kommentarer

Ö6. Övergripande åtgärder med externa aktörer

Stångåstaden ser kunskapshöjande insatser som en viktig del i klimatanpassningsarbetet, däremot funderar vi på relevansen av att vara medverkande på aktivitet Ö6 i relation till att aktivitet VV1 är mer riktad till vår typ av verksamhet. Vi anser därför att vi kan tas bort från aktivitet Ö6.

Kommunledningsförvaltningens svar: Förslaget tillstyrks.

BK4. Anpassning av befintlig bebyggelse

Stångåstaden står både som ansvarig och medverkande på aktiviteten, vi ser det som fördelaktigt om förslagsvis MoS stod som ansvariga och vi delaktiga.

Kommunledningsförvaltningens svar: Ytterligare dialog har med Stångåstaden har lett till att åtgärden har strukits från handlingsplanen.

BK8. Anpassning av befintlig bebyggelse

Stångåstaden ser att aktiviteter som denna kommer ske löpande i relation till bland annat underhållsplaner och förändringar av vårt bestånd. Svaret relaterar till kommentar "Genomförande år" under "Generella kommentarer".

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks. Förtydligande har lagts till gällande genomförandetid för åtgärder i handlingsplanen. Många av åtgärderna i handlingsplanen är omfattande och innebär ett långsiktigt och successivt arbete med analys och genomförande av åtgärder. Alla åtgärderna förväntas därför inte vara klara under handlingsplanens giltighetstid utan en del kommer att pågå under många år framöver. Tillägg om detta har gjorts i handlingsplanen.

BK10. Grön- och blåstruktur och hantering av regn och skyfall

Aktiviteten att utveckla samarbete för dagvatten ser vi som värdefull, dock tror vi att det är en aktivitet som är bra att genomföra tillsammans med bland annat Fastighetsägarföreningen.

Kommunledningsförvaltningens svar: Lämnas utan åtgärd. Åtgärden anger att samordning ska ske mellan stadens fastighetsägare. Handlingsplanen kan enbart styra kommunala aktörer, därför anges bara kommunala aktörer som ansvarig/medverkande.

N2. Naturmiljöer och friluftsliv

Större andel av den kulturmark vi har i Gamla Linköping arrenderas av KoF, därav ser vi det som fördelaktigt om KoF stod som ansvariga tillsammans med MoS och att Stångåstaden tas bort och Kulturfastigheter skrivs med som medverkande.

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks delvis. KNF (KOF) läggs till som medverkande nämnd. Dotterbolag styrs inte av kommunen. Därför står det Stångåstaden i styrdokument. Utförare kan sedan vara ett dotterbolag.

N3. Naturmiljöer och friluftsliv

Aktiviteten är väldigt specifik och riktad mot ökad kompetens om invasiva arter hos driftentreprenörer. I relation till kommande lagstiftning ser vi inte behovet av en sådan riktad aktivitet i handlingsplanen. Om den ändå bedöms vara relevant anser vi att den borde utökas till att även inkludera egen relevant personal på förvaltningar och bolag.

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks. Texten ändras till: Säkerställ att personal och driftentreprenörer har nödvändiga kunskaper om invasiva främmande arter.

N6. Kulturmiljö

Kulturfastigheter ser aktiviteten som viktig och relevant att vi står med som medverkande. Vänligen ändra från Stångåstaden till Kulturfastigheter. Vi under även om fler bolag bör vara med på denna punkt då de även har kulturvärden inom sina bestånd.

Kommunledningsförvaltningens svar:

Dotterbolag styrs inte av kommunen. Därför står det Stångåstaden i styrdokument. Utförare kan sedan vara ett dotterbolag.

5. Uppföljning av handlingsplan

Under uppföljning av handlingsplanen står det att vi ska rapportera uppföljningen i årsredovisningen. Då vi omfattas av många aktiviteter ser vi en svårighet i att följa upp varje enskild aktivitet i det formatet. Klimatanpassning är redan idag en fråga som ses som väsentlig för oss och som återfinns i vår hållbarhetsredovisning, vi önskar att rapporteringen ska kvarstå på den nivån.

Kommunledningsförvaltningens svar: *Uppföljningen i årsredovisningar avser övergripande rapportering, inte på detaljnivå. Denna rapportering följer också tidigare rapportering enligt handlingsplan för klimatanpassning 2020-2022. Efter remissen står följande om uppföljningen: "Genomförandet av åtgärder ska rapporteras övergripande i nämndernas verksamhetsberättelser och bolagens årsredovisningar och rapportering enligt CSRD."*

2.8 Lejonfastigheter AB

Generell återkoppling

Det är det ett mycket stort antal åtgärder i handlingsplanen. Många förslag "går i varandra" och skulle kunna minskas till ett färre antal, med större tydlighet.

Kommunledningsförvaltningens svar: *Tillstyrks. Efter remissen har vissa åtgärder strukits och flera åtgärder omformulerats. Programmet har även förtydligats genom kommunövergripande prioriteringar.*

Handlingsplanen beskriver de åtgärder som respektive nämnd (förvaltning) och bolag har ansvar att genomföra under perioden 2025-2028. Vi anser att tidsperspektivet är för kort. Vi ser utmaningar kostnadsmässigt samt resursmässigt med att genomföra alla dessa åtgärder inom tre år. Att utreda och genomföra tekniska åtgärder på våra fastigheter inom en treårsperiod är inte realistiskt, då vi har flertalet underhållsåtgärder som vi kommer att behöva genomföra samtidigt. Vi hade gärna sett ett längre perspektiv och en tydligare prioritering av åtgärderna, förslagsvis ett 10 års perspektiv.

Kommunledningsförvaltningens svar: *Tillstyrks. Förtydligande har lagts till gällande genomförandetid för åtgärder i handlingsplanen. Många av åtgärderna i handlingsplanen är omfattande och innebär ett långsiktigt och successivt arbete med analys och genomförande av åtgärder. Alla åtgärderna förväntas därför inte vara klara under handlingsplanens giltighetstid utan en del kommer att pågå under många år framöver. Tillägg om detta har gjorts i handlingsplanen.*

Ekonomiska konsekvenser

De flesta av klimatanpassningsåtgärderna är kostnadsdrivande. Lejonfastigheter kommer inte få något tillskott ekonomiskt för att genomföra klimatanpassningsåtgärder. Vi kommer att genomföra klimatanpassningsåtgärder genom att prioritera bland våra underhållsåtgärder i vår nuvarande budget. Vi föreslår att vi inom kommunkoncernen samarbetar för att gemensamt söka EU finansiering för klimatanpassningsåtgärder inom staden.

Kommunledningsförvaltningens svar: Samordning inom kommunen lyfts efter remissen fram som en kommunövergripande prioritering i programmet. Se även åtgärd Ö1 om samordning som lyfts tydligare efter remissen. Stycket om genomförande i handlingsplanen har kompletterats med att externa medel bör sökas av förvaltningar och bolag. Ert förslag om att gemensamt söka externa bidrag skulle kunna vara en gemensam insats inom ramen för kommunövergripande samverkan.

Förtydligande och komplettering av handlingsplanens åtgärder

Nedan kommenterar vi handlingsplanens åtgärder, där Lejonfastigheter är ansvarig för åtgärden. I tabellen förtydligar vi planerat genomförande år samt om åtgärden redan är pågående.

Se Lejonfastigheter ABs yttrande för Åtgärdstabellen med Lejonfastigheters kommentarer.

Kommunledningsförvaltningens svar:

Ö3: Tillstyrks. Tillägg i text: i första hand värmebölja eller skyfall.

VV3: Tillstyrks. Ändrad formulering enligt nedan:

VV3. Prioritera och genomför åtgärder i lokaler och utemiljön för att klimatanpassa kommunägda verksamhetslokaler utifrån skyfall och ökad värme. Se Klimatanpassningsprogram för lämplig nivå.

VV4: Tillstyrks. Ändrad formulering enligt nedan:

VV4. För dialog med och ställ krav på fastighetsägare till hyrda lokaler om åtgärder för anpassning av lokaler och utemiljön utifrån skyfall och ökad värme. Se Klimatanpassningsprogram för lämplig nivå.

VV6: Tillstyrks. Ändrad formulering enligt nedan:

VV6. Säkra att underlag för ny- och ombyggnation av lokaler och omgivning inkluderar klimatanpassning utifrån skyfall och ökad värme. Se Klimatanpassningsprogram för lämplig nivå.

VV9. Åtgärden stryks ur handlingsplanen.

N3: Tillstyrks. Texten ändras till: Säkerställ att personal och driftentreprenörer har nödvändiga kunskaper om invasiva främmande arter.

RS7B: Förslag tillstyrks. Tillägg =riskbild i RS7A.

Stöd till förvaltningarna

Enligt handlingsplanen ska representanter från samtliga förvaltningar delta cirka fyra gånger per termin i Nätverket för Ekologisk Hållbarhet (NEH), stämmer det att de ska träffas åtta gånger per år? Kommer klimatanpassning hanteras separat eller beaktas som en del av NEH? Lejonfastigheter söker dialog och möjlighet till avstämning med förvaltningarna avseende klimatanpassningsarbetet.

Kommunledningsförvaltningens svar: NEH kan i vissa fall användas som forum för samverkan men andra samverkansformer kommer behöva etableras. Detta har förtydligats i handlingsplanen.

Redaktionella kommentarer

1. Inledning

Komplettera meningen med att; Klimatanpassning innebär att rusta samhället och olika verksamheter för de nya förutsättningar som en ökad uppvärmning samt ökade nederbörds mängder.

Kommunledningsförvaltningens svar: Förslaget lämnas utan åtgärd. Stycket finns inte kvar.

2. Principer för Linköpings kommuns Klimatanpassningsarbete

Förtydliga gärna vad vi menar med att hantera klimatrelaterade risker, sektorsövergripande. Förklara och utveckla gärna vad som menas med rättviseperspektivet.

Kommunledningsförvaltningens svar: Lämnas utan åtgärd. Arbetssättet (tidigare kallat principer) beskrivs kortfattat i programmet. Hur de uppfattas och appliceras blir en del av samverkansarbetet.

Förslag på ytterligare aktivitet till den kommunövergripande handlingsplanen

Vi anser att en aktivitet som borde läggas till är att vi inom kommunen utreder och gemensamt bestämmer vilken nivå av motståndskraft vi bör ha för kommande nederbörd. Ska vi inom Linköpings kommun skapa en reseliens för 10 års regn, 30 års regn eller 50 års regn. Eller anser vi att det är upp till varje fastighetsägare att göra den bedömningen?

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks. Förslaget har hanterats till viss del genom ställningstaganden för regn och värme i programmet. Fortsatt arbete med ställningstaganden blir en del av samverkansarbetet för klimatanpassning.

2.9 Sankt Kors Fastighets AB

Yttrande: Remiss handlingsplan för klimatanpassning 2025-2028

Sankt Kors komplettering av åtgärder

Då Sankt Kors ofta har solitära fastigheter i närheten av andra fastighetsägare ser vi positivt på en ökad samverkan kring klimatanpassningsåtgärder i täta områden, som innerstaden, där ägandeskap av åtgärder mot översvämningrisker är flerdelad.

Svar på de punkter där Sankt Kors Fastighet AB är utpekad ansvarig:

Åtgärd	Åtgärdstyp	Genomförandeår
BK14B	Utredning och inventering	2025-2026
RS7B	Utredning och inventering	2026

Kommunledningsförvaltningens svar: Förtydligande har lagts till gällande genomförandetid för åtgärder i handlingsplanen.

Många av åtgärderna i handlingsplanen är omfattande och innebär ett långsiktigt och successivt arbete med analys och genomförande av åtgärder. Alla åtgärderna förväntas därför inte vara klara under handlingsplanens giltighetstid utan en del kommer att pågå under många år framöver. Tillägg om detta har gjorts i handlingsplanen.

Sankt Kors uppskattade kostnadsförändringar

Utifrån de kravställningar som i handlingsplanen ställts på Sankt Kors handlar det främst om utredning och inventering. Detta kan ske inom ramen för ordinarie verksamhet alternativt av konsult med en inte alltför budgetpåverkande kostnad.

Genomförande av åtgärder som framkommer vid utredning och inventering är idag omöjliga att uppskatta. Redan hittade åtgärder för att minska risker i fastigheter kopplat mot översvämningsrisker bedöms idag ligga kring 500 000 kr. Dock är inte hela beståndet inventerat ännu, mobilitetshubbar och parkeringshus kvarstår, så summan kan komma att öka.

Generellt har Sankt Kors fastigheter där det bedöms som en låg risk för översvämningar även vid 1000 års regn.

Höga utetemperaturer bedöms kunna påverka våra fastigheter. Sankt Kors har installerad fjärrkyla i majoriteten av kontorslokalerna. Under sommaren, där det är störst risk för extrema temperaturer, är det få som använder lokalerna.

Skulle vi bygga bort värmeriskerna i våra mest utsatta hus innebär det omfattande investeringar med helt nya klimatskal, ventilationssystem etc. Detta kan vi idag inte ge en uppskattad summa för.

Kommunledningsförvaltningen svar: Se tjänsteskrivelsen för samlat remissvar gällande ekonomiska konsekvenser.

2.10 Tekniska verken AB

Tekniska verken välkomnar att ett tydligt program för klimatanpassning med tillhörande handlingsplan för Linköpings kommun har tagits fram. Vi har deltagit i processen för framtagande av program och handlingsplan och anser att dokumenten i stort speglar de diskussioner och dialoger vi haft.

De aktiviteter som ligger på Tekniska verkens verksamhet i handlingsplanen täcker många områden och är också förknippade med olika grad av investeringar. De ekonomiska

konsekvenserna för klimatanpassning inklusive de åtgärder som finns med i handlingsplanen är idag svåra att uttala sig om, framför allt eventuell kostnad för kunder och kommunmedborgare. Delar av anpassning till ett förändrat klimat görs integrerat i alla de reinvesteringar samt nyinvesteringar som görs. Specifika insatser som behövs kan också göras med olika typer av finansiering men där vi i dagsläget inte kan uttala oss om kostnader för tredje part. Att inte anpassa oss efter ett förändrat klimat är också det förknippat med potentiellt stora kostnader, t ex översvämningsrisker som drabbar tredje part eller konsekvenser för samhällsviktig infrastruktur. Vi avser att säkerställa i så hög grad som möjligt att vi har ett redundanssystem, t ex energisystem, vatten- och avloppssystem som avfallssystem i en föränderlig värld. Vi avser naturligtvis att fortsätta arbetet tillsammans med kommunen och övriga aktörer.

Kommunledningsförvaltningen svar: *Se tjänsteskrivelsen för samlat remissvar gällande ekonomiska konsekvenser.*

Generella kommentar

Det kan förtydligas i programmet när det är Linköpings kommun som omfattas och när det är Linköpings kommunkoncern (det vill säga inklusive de kommunala bolagen). Detta blir otydligt på ett antal ställen i dokumentet. Detta kan förtydligas bland annat i stycket om teknisk försörjning.

Kommunledningsförvaltningens svar: *Tillstyrks. Efter remissen är programmet nedkortat och avgränsningen tydligare. När begreppet "kommun" eller "Linköpings kommun" används avses hela kommunkoncernen, det vill säga alla nämnder, styrelser, förvaltningar och kommunala bolag.*

I vissa fall kan det också vara otydligt i handlingsplanen vad som menas med "ansvarig" när t ex kommunens nämnder eller de kommunala bolagen inte är ansvarig för aktiviteten utan snarare ytterligare en aktör, t ex Länsstyrelsen. Om det i dessa fall med ansvarig innebär samordningsansvar för Linköpings kommun behöver det förtydligas.

Kommunledningsförvaltningens svar: *Lämnas utan åtgärd. Den aktör som står under ansvarig nämnd/bolag har alltid huvudansvaret för genomförande av åtgärder inom sin verksamhet. Samordningsstrukturer kommer behöva utarbetas i genomförandeskedet.*

På sida 25 i programmet står det att fjärrkylan kommer att behöva byggas ut, särskilt för att säkra boenden för utsatta grupper. Så kan det vara men beroende på läget på boende, kostnader att bygga ut fjärrkyla etc så kan andra alternativ också vara aktuella. Vi föreslår att skrivningarna likt denna mildras så vi alltid utreder vad som är den mest kostnads- och samhällseffektiva lösningen.

Kommunledningsförvaltningens svar: *Tillstyrks.*

Specifika kommentar

Till vårt remissyttrande så finns bifogar vi utkast på programmet (se sida 22-25) och handlingsplanen (s.17-23), med våra specifika kommentarer som spåra ändringar/kommentarer.

2.11 Räddningstjänsten Östra Götaland

Räddningstjänsten Östra Götalands synpunkter och kommentarer avseende Linköpings kommuns program för klimatanpassning – KS 2023-1060.

Räddningstjänsten Östra Götaland har bistått i arbetet med att skapa Linköping kommuns program för klimatanpassning samt tagit del av remissversionen, diarienummer KS 2023-1060. Räddningstjänstens fokus ligger på risker för människa och miljö, säkerhet samt förutsättningar för räddningsinsats vid en händelse/påfrestning. I relation till Linköpings program för klimatanpassning så är därför fokus primärt på avsnitten/delarna *”risk och säkerhet”*.

Först vill Räddningstjänsten kort kommentera sitt huvudsakliga uppdrag inom klimatanpassning, vilket primärt är att, i relation till Lag om Skydd mot Olyckor (2003:778), hantera förändringar i riskbild avseende den olyckstyp som benämns ”naturolyckor” (översvämning, ras och skred, brand i skog och mark etc.). Räddningstjänsten Östra Götaland är inte en del av en enskild kommun på det sättet som exempelvis ett förvaltningskontor eller ett kommunalägt bolag, utan Räddningstjänsten Östra Götaland är ett kommunalförbund som styrs av en förbundsordning, vilken reglerar uppdraget för arbetet inom samtliga fem medlemskommuner. Styrning sker genom den direktions som tillsatts av medlemskommunerna. Klimatanpassning innebär att ett samhälle eller ett system anpassar sitt uppdrag och sin verksamhet efter de klimatförändringar som redan sker och bedöms komma att ske. För Räddningstjänsten Östra Götaland innebär det alltså inom vårt geografiska områdesansvar inom samtliga de fem medlemskommunerna samt operativt även en samverkan inom hela ledningssystemet (12 kommuner i Östergötland samt Katrineholm och Vingåker). Det är relevant att i detta sammanhang beakta perspektivet att Räddningstjänsten Östra Götaland är ett förbund för fem kommuner.

I relation till ovanstående, så anges det i missivet till internremissen att uppskattade ekonomiska konsekvenser till följd av programmet så långt som möjligt ska bedömas för varje aktör. Det är på det sättet svårare för Räddningstjänsten Östra Götaland att bedöma kostnaderna då Räddningstjänstens uppdrag inte bara avser Linköpings kommun. Klart är dock att en förändrad riskbild till följd av klimatförändringar innebär investeringar i både tid, utbildning och material.

Räddningstjänsten har följande kommentarer/synpunkter på programmet;

1. Generell kommentar

Räddningstjänsten anser att programmet för klimatanpassning är väl utformat, fyller ett viktigt syfte för Linköpings kommun och innehåller väsentliga delar.

2. Kommunikation och samverkan om skyddsfunktion för invallningar mot Roxen, Svartån och Stångån.

Under februari i år inträffade de högsta vattenståndsnivåerna i Roxen och Glan sedan 1950-talet. Roxen är en del av ett väldigt stort vattenflödessystem med stort huvudavrinningsområde, där flödena i flera vattendrag också nådde väldigt höga nivåer, bland annat i Stångån och Svartån. De invallningar som primärt ska skydda åkermark vid Roxen, Svartån och Stångån svämmades över eller höll inte för vattentrycket så att

åkermark förstördes. Många lantbrukare via Lantmännens Riksförbund (LRF) orsakats stora ekonomiska skador, varpå frågor och synpunkter riktades till flera av de aktörer som var involverade i krishantering (Inriktning och Samverkans Funktion (ISF) inom länet), bland annat Tekniska Verken (i egenskap av vattenreglerare), Räddningstjänsten och Länsstyrelsen.

En av Räddningstjänsten Östra Götalands erfarenheter från denna händelse är att förväntningarna och kunskapen avseende samhällets möjligheter, skyldigheter och förmåga att hjälpa enskilda markägare och verksamhetsutövare vid en sådan situation avviker från myndigheternas bedömningar. Enkelt sammanfattat kan inte Räddningstjänsten eller någon annan aktör vidta skadebegränsande åtgärder för så stora ytor/sträckor, det finns inte den mängden mobil barriär eller andra åtgärder som kan vidtas längs hela Roxens södra strandkant. Det ska också sättas i relation till kriterierna för räddningsinsats där varningar avseende höga flöden pågick under flera veckor, där den enskilde markägarens eller verksamhetsutövarens möjlighet att vidta åtgärder ska sättas i relation till tidsaspekten, det vill säga att det inte är givet att det är frågan om behov av ett snabbt ingripande (ett av kriterierna för räddningsinsats)¹. En annan erfarenhet är att kommunikationen avseende detta var bristfällig och behöver hanteras i stor del i förväg.

Förutom de prioriteringar som redan finns under *kapitel 4.2.5* anser Räddningstjänsten därför att det bör läggas till en prioritering med innehåll ungefär enligt följande förslag;

- att kommunicera lämplig skyddsnivå för invallningar mot Roxen/Stångån/Svartån till de enskilda invallningsföretag- /föreningar (de som kommunen inte är delägare i) samt kommunicera med dessa avseende beredskap och åtgärder vid höga flöden.

Kommunledningsförvaltningens svar: Förslaget avslås. Länsstyrelsen har tillsynsansvaret över markavvattning och eftersom vattendragen sträcker sig mellan flera kommuner är frågan regional. Förslaget har framförts till Länsstyrelsen som informerat Linköpings kommun om att Länsstyrelsen planerar ett möte alternativt en tillsynskampanj om detta.

3. Samlad ökad förmåga att hantera naturolyckor

I *kapitel 4.5 Risk och Säkerhet* så beskrivs ansvar, konsekvenser, strategi samt prioriteringar avseende den del klimatanpassningen som relaterar till mer akut uppkomna konsekvenser, framförallt pluviala och fluviala översvämningar. Det vill säga sådana konsekvenser som kan tänkas innefatta räddningsinsatser.

Räddningstjänstens kompetens och kapacitet behöver förbättras eftersom riskerna med naturolyckor ökar, både frekvensen och potentiella konsekvenser vid varje tillfälle. Men det bör förtydligas att det är Till, både kommunalt, regionalt och nationellt. Vid exempelvis en översvämning i en tätort behöver inte bara Räddningstjänstens resurser användas, det gäller även kommunala i form av exempelvis krisberedskap, entreprenörer och VA huvudman, regionala såsom Ambulans samt nationella som exempelvis Trafikverket, MSB, Polis och Försvarmakten.

En viktig aspekt vid en översvämning är också att upprätthålla en förmåga att kunna hantera andra akuta händelser under tiden, att till exempel kunna ta sig fram och ge hjälp vid ett akut hjärtstopp eller en brand. Det är alltså samhällets samlade förmåga som behöver förbättras och samverkan däremellan. Från Linköpings kommuns håll finns självklart inte rådighet över

hela det spektra av aktörer som behövs, men det bör betonas att det är de kommunala resurserna som helhet ska förbättras och att samverkan mellan de kommunala resurserna och de nationella ska förbättras. Och i de kommunala resurserna för sådan beredskap är Räddningstjänsten tongivande och ledande avseende de händelseförlopp som innefattar behov av räddningsinsats.

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks med följande tillägg:
"Räddningstjänstens och kommunens kompetens att hantera ökande följd av klimatförändringar behöver stärkas, framförallt avseende översvämningar. Mycket av skadorna vid ett skyfall uppstår de första timmarna. Räddningstjänstens resurser är begränsade och insatser behöver prioriteras, särskilt under de första timmarna. Kommunen behöver stärka sin kapacitet att stödja räddningstjänsten."

4. Ökad förmåga avseende samtliga naturolyckor

I kapitel 4.5 betonas att det är vid översvämningar som ökad kompetens och kapacitet ska ske. Det är troligtvis den händelsetyp där behovet är som störst, men det bör vara så att förmågan ska öka avseende samtliga de naturolyckor som bedöms öka till följd av klimatförändringar, det vill säga även bränder i skog och mark, ras och skred, stormar och snöoväder. Förmågan avseende skogsbränder har redan förbättrats till följd av de större skogsbränderna 2014 och 2018, vilken implicit innefattas i strategin och prioriteringen i kapitel 4.5.

Kommunledningsförvaltningens svar: Lämnas utan åtgärd. Följande nyckelinsats bedöms redan uppfylla det syftet: "att kommunen har tillräcklig kompetens och kapacitet att hantera ett växande behov av insatser till följd av klimatrisker, framförallt översvämning till följd av skyfall och höga flöden."

5. Formaliafel

På sidan 4 och 7 står det *Räddningstjänsten i Östergötland*. Rätt ska vara Räddningstjänsten Östra Götaland.

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks. Felaktigt på flera platser i program och handlingsplan och har nu åtgärdats.

Räddningstjänsten Östra Götalands synpunkter och kommenterar avseende Linköpings kommuns handlingsplan för klimatanpassning 2025-2028 – KS 2023-1061.

Räddningstjänsten Östra Götaland har bistått i arbetet med att skapa Linköping kommuns handlingsplan för klimatanpassning 2025-2028 samt tagit del av remissversionen, diarienummer KS 2023-1061. Räddningstjänstens fokus ligger på risker för människa och miljö, säkerhet samt förutsättningar för räddningsinsats vid en händelse. I relation till Linköpings handlingsprogram för klimatanpassning så är därför fokus primärt på avsnittet/delen "risk och säkerhet".

Först vill Räddningstjänsten kort kommentera sitt huvudsakliga uppdrag inom klimatanpassning, vilket primärt är att, i relation till Lag om Skydd mot Olyckor (2003:778), hantera förändringar i riskbild avseende den olyckstyp som benämns "naturolyckor" (översvämning, ras och skred, brand i skog och mark etc.). Räddningstjänsten Östra Götaland är inte en del av en enskild kommun på det sättet som exempelvis ett

förvaltningskontor eller ett kommunalägt bolag, utan Räddningstjänsten Östra Götaland är ett kommunalförbund som styrs av en förbundsordning, vilken reglerar uppdraget för arbetet inom samtliga fem medlemskommuner. Styrning sker genom den direktion som tillsatts av medlemskommunerna. Räddningstjänstförbundet ska fullfölja medlemskommunernas skyldigheter enligt lagen om skydd mot olyckor med undantag av när medlemskommunen är att betrakta som fastighetsägare, nyttjanderättshavare eller verksamhetsutövare.

Klimatanpassning innebär att ett samhälle eller ett system anpassar sitt uppdrag och sin verksamhet efter de klimatförändringar som redan sker och bedöms komma att ske. För Räddningstjänsten Östra Götaland innebär det alltså inom vårt geografiska områdesansvar inom samtliga de fem medlemskommunerna samt operativt även en samverkan inom hela ledningssystemet (12 kommuner i Östergötland samt Katrineholm och Vingåker). Det är relevant att i detta sammanhang beakta perspektivet att Räddningstjänsten Östra Götaland är ett förbund för fem kommuner.

I relation till ovanstående, så anges det i missivet till internremissen att uppskattade ekonomiska konsekvenser till följd av handlingsplanen så långt som möjligt ska bedömas för varje aktör. Det är på det sättet svårare för Räddningstjänsten Östra Götaland att bedöma kostnaderna då Räddningstjänstens uppdrag inte bara avser Linköpings kommun. Klart är dock att en förändrad riskbild till följd av klimatförändringar innebär investeringar i både tid, utbildning och material.

Räddningstjänsten har följande kommentarer/synpunkter på handlingsplanen;

Generell kommentar

Räddningstjänsten anser att handlingsplanen är väl utformad, fyller ett viktigt syfte för Linköpings kommun och innehåller väsentliga delar.

Kommunikation och samverkan om skyddsfunktion för invallningar mot Roxen, Svartån och Stångån.

Under februari i år inträffade de högsta vattenståndsnivåerna i Roxen och Glan sedan 1950-talet. Roxen är en del av ett väldigt stort vattenflödessystem med stort huvudavrinningsområde, där flödena i flera vattendrag också nådde väldigt höga nivåer, bland annat i Stångån och Svartån. De invallningar som primärt ska skydda åkermark vid Roxen, Svartån och Stångån svämmades över eller höll inte för vattentrycket så att åkermark förstördes. Många lantbrukare via Lantmännens Riksförbund (LRF) orsakats stora ekonomiska skador, varpå frågor och synpunkter riktades till flera av de aktörer som var involverade i krishantering (Inriktning och Samverkans Funktion (ISF) inom länet), bland annat Tekniska Verken (i egenskap av vattenreglerare), Räddningstjänsten och Länsstyrelsen.

En av Räddningstjänsten Östra Götalands erfarenheter från denna händelse är att förväntningarna och kunskapen avseende samhällets möjligheter, skyldigheter och förmåga att hjälpa enskilda markägare och verksamhetsutövare vid en sådan situation avviker från myndigheternas bedömningar. Enkelt sammanfattat kan inte Räddningstjänsten eller någon annan aktör vidta skadebegränsande åtgärder för så stora ytor/sträckor, det finns inte den mängden mobil barriär eller andra åtgärder som kan vidtas längs hela Roxens södra strandkant. Det ska också sättas i relation till kriterierna för räddningsinsats där varningar avseende höga flöden pågick under flera veckor, där den enskilde markägarens eller

verksamhetsutövarens möjlighet att vidta åtgärder ska sättas i relation till tidsaspekten, det vill säga att det inte är givet att det är frågan om behov av ett snabbt ingripande (ett av kriterierna för räddningsinsats). En annan erfarenhet är att kommunikationen avseende detta var bristfällig och behöver hanteras i stor del i förväg.

Förutom de prioriteringar som redan finns under kapitel 3.6 anser Räddningstjänsten därför att det bör läggas till en prioritering som berör kommunikation avseende skyddsnivå för invallningar mot Roxen/Stångån/Svartån till de enskilda invallningsföretag-/föreningar (de som kommunen inte är delägare i). Åtgärds punkt BK15 bör därför kompletteras alternativt att en egen åtgärds punkt tillkommer. Innehållet är förslagsvis;

BK15. Fortsatt utredning och samråd för att säkra lämplig skyddsnivå för invallningar mot Roxen/Stångån/Svartån. Samverka och kommunicera med samtliga invallningsföretag-/föreningar som är berörda samt samverka andra med andra berörda externa parter, till exempel Trafikverket.

Utveckla kunskap och dialog avseende den enskildes markägarens/verksamhetsutövarens skyldigheter och möjligheter vid översvämning av höga flöden (motsvarande som vid skyfall).

Kommunledningsförvaltningens svar: Förslaget lämnas utan åtgärd.

Länsstyrelsen har tillsynsansvaret över markavvattning och eftersom vattendragen sträcker sig mellan flera kommuner är frågan regional. Förslaget har framförts till Länsstyrelsen som informerat Linköpings kommun om att Länsstyrelsen planerar ett möte alternativt en tillsynskampanj om detta.

Åtgärder inom risk och säkerhet - åtgärds punkt RS1-RS5 i handlingsprogrammet (sid. 28–29)

I avsnitt 3.9 behandlas prioriteringar och åtgärds punkter inom *Risk och Säkerhet* (sid. 28–29). Där beskrivs åtgärder avseende den del klimatanpassningen som relaterar till mer akut uppkomna konsekvenser, framförallt pluviala och fluviala översvämningar. Det vill säga sådana åtgärder som kan tänkas innefatta räddningsinsatser.

Räddningstjänstens kompetens och kapacitet behöver förbättras eftersom riskerna med naturolyckor ökar, både frekvensen samt potentiella konsekvenser vid varje tillfälle (åtgärds punkt RS1). Men Räddningstjänsten vill belysa att dess verksamhet regleras via förbundsordningen och dess direktion, inte direkt via respektive kommun. Räddningstjänsten vill också betona att det är hela samhällets förmåga som behöver förbättras inom området, vilket inte framgår av åtgärds punkt RS1, men mer av punkt RS3. Det gäller på samtliga nivåer, både kommunalt, regionalt och nationellt. Vid exempelvis en översvämning i en tätort behöver inte bara Räddningstjänstens resurser användas, det gäller även kommunala i form av exempelvis krisberedskap, entreprenörer och VA-huvudman, regionala aktörer som ambulans och Länsstyrelsen samt nationella som exempelvis Trafikverket, MSB, Polis och Försvarmakten.

En viktig aspekt vid en översvämning är också att upprätthålla en förmåga att kunna hantera andra akuta händelser under tiden, exempelvis att kunna ta sig fram och ge hjälp vid ett akut hjärtstopp eller en brand. Det är alltså samhällets samlade förmåga som behöver förbättras och samverka däremellan. Från Linköpings kommuns håll finns självklart inte rådighet över hela det spektra av aktörer som behövs, men det bör betonas att det är de kommunala

resurserna som helhet ska förbättras och att samverka mellan de kommunala resurserna och de nationella ska förbättras, vilket pekas på i åtgärds punkt RS3. I de kommunala resurserna för sådan beredskap och åtgärder är Räddningstjänsten tongivande och ledande avseende de händelseförlopp som innefattar behov av räddningsinsats.

Åtgärds punkt RS1 kan därför omformuleras till förslagsvis följande;

Säkerställ kapacitet, kompetens och samordning inom Linköpings kommun och med andra aktörer för att kunna hantera ett ökat behov av brådskande skadebegränsande åtgärder till följd av klimateffekter. Det innefattar ökat behov av räddningsinsats och förmågan att hantera naturolyckor.

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks.

Formaliafel

På sidan 5 står det *Räddningstjänsten i Östergötland*. Rätt ska vara Räddningstjänsten Östra Götaland.

Kommunledningsförvaltningens svar: Tillstyrks. Felaktigt på flera platser i program och handlingsplan och har nu åtgärdats.